

COVID-19: wytyczne dotyczące organizacji pogrzebów w trakcie pandemii koronawirusa

Aktualizacja z 11 sierpnia 2020 r.

Treść

Niniejsze wytyczne obowiązują na terenie całego kraju. Jeśli obowiązują miejscowe ograniczenia, należy zapoznać się z [informacjami na temat nakazów obowiązujących lokalnie.](#)

Wprowadzone zmiany

Niniejsze wytyczne zostały aktualizowane zgodnie z Rozporządzeniem o ochronie zdrowia z 2020 r. oraz Rozporządzeniem o ochronie zdrowia (koronawirus, zasłanianie twarzy w wyznaczonych miejscach)(Anglia)(zmiana) z 2020 r.

Zmiany obejmują

- zezwolenie na udział w pogrzebie rodzinie oraz znajomym
- dozwoloną liczbę uczestników pogrzebu
- zezwolenie na nocleg uczestników pogrzebu poza domem
- bezpieczne zarządzanie miejscem pogrzebu
- wymóg poddania się kwarantannie domowej przez 10 dni (uprzednio 7 dni) dla osób z objawami COVID-19
- wymóg zasłaniania twarzy w pomieszczeniach kultu religijnego, krematoriach oraz kaplicach cmentarnych

Niniejsze wytyczne mają ogólny charakter i powinny być traktowane jako wskazówka. W razie konfliktu pomiędzy obowiązującym prawem (w tym przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny) a niniejszymi wytycznymi, pierwszeństwo mają obowiązujące przepisy prawa.

Niniejsze wytyczne obowiązują na terenie Anglii.

Główne zasady

Niniejsze zalecenia mają służyć pomocą osobom zajmującym się organizacją pogrzebu osoby zmarłej podczas pandemii koronawirusa (COVID-19) bez względu na przyczynę śmierci.

Niniejsze wytyczne zostały opracowane w celu zapewnienia, aby:

- rodziny osób zmarłych były traktowane w sposób taktowny oraz zapewniający im godność i szacunek
- uczestnicy pogrzebu oraz pracownicy zajmujący się jego organizacją byli chronieni przed możliwym do uniknięcia ryzykiem zakażenia

Dostępne są również [Wytyczne w postępowaniu ze zmarłymi](#) są oraz informacje na temat programu NHS Test and Trace dla [pracodawców](#), [przedsiębiorstw i pracowników](#), a także dla [ogółu społeczeństwa](#).

Niniejsze wytyczne podlegają stałej weryfikacji i mogą być aktualizowane w miarę rozwoju sytuacji.

Istotne informacje

Poniższe wytyczne mają na celu zachowanie równowagi pomiędzy właściwym przebiegiem obrzędów pogrzebowych a koniecznością ograniczenia do minimum rozprzestrzeniania się zakażenia COVID-19.

Zdecydowanie zalecane jest, aby społeczności, organizacje i osoby indywidualne podjęły odpowiednie działania w celu zmniejszenia ryzyka rozprzestrzeniania się COVID-19 wśród osób uczestniczących w obrzędach pogrzebowych, ze szczególnym naciskiem na ochronę osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka, którym grozi poważna choroba.

Podczas zgromadzeń pogrzebowych główną kwestię powinno stanowić ograniczenie ryzyka przenoszenia wirusa. Ryzyko zwiększa się podczas spotkań różnych gospodarstw domowych. Gospodarstwo domowe oznacza osoby mieszkające zwykle razem w tym samym domu i korzystające z tych samych pomieszczeń. Członkowie rodziny mieszkający oddzielnie powinni być uznawani za oddzielne gospodarstwo domowe.

Do działań tych należy:

- zapewnienie odpowiednio dużego pomieszczenia oraz liczby uczestników umożliwiającej zachowanie dystansu (co najmniej 2 metry lub 3 kroki) pomiędzy poszczególnymi osobami; dalsze informacje można znaleźć w części dotyczącej zarządzania miejscem pogrzebu
- przypominanie żałobnikom o konieczności zasłaniania twarzy. Dalsze informacje można znaleźć w części dotyczącej dystansowania społecznego żałobników
- w pogrzebach może uczestniczyć niewielka liczba bliskich znajomych i członków rodziny osoby zmarłej, nie powinna ona jednak przekraczać 30 osób. Planując liczbę żałobników należy uwzględnić wielkość miejsca z zapewnieniem ścisłego przestrzegania zasad dystansowania społecznego. W niektórych przypadkach liczba osób może być niższa niż 30. Dalsze informacje można znaleźć w części dotyczącej zarządzania miejscem pogrzebu
- w uroczystościach powinna uczestniczyć niewielka liczba członków rodziny i bliskich znajomych osoby zmarłej
- żałobnicy odbywający czternastodniową samoizolację w związku z objawami choroby COVID-19 u domowników lub członków grupy wsparcia bądź zgodnie ze wskazówkami **NHS Test and Trace** powinni mieć możliwość osobistego uczestniczenia w pogrzebie, jeżeli sobie tego życzą, pod warunkiem, że nie występują u nich objawy choroby, przy

zachowaniu odpowiednich środków zmniejszających ryzyko przeniesienia zakażenia

- żałobnicy zaliczani z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka również powinni mieć możliwość uczestniczenia w pogrzebie przy zachowaniu odpowiednich środków zmniejszających ryzyko przeniesienia zakażenia
- osoby, u których występują objawy COVID-19 (nowy uporczywy kaszel, wysoka temperatura lub utrata bądź zaburzenia węchu lub smaku), nie powinny uczestniczyć w pogrzebie, gdyż stanowią zagrożenie dla innych; w tych przypadkach należy uwzględnić możliwość uczestnictwa zdalnego
- żałobnicy, którzy przybyli do Anglii z krajów objętych wymogiem kwarantanny (przed upływem 14 od przybycia) **mogą uczestniczyć w pogrzebie**
- żałobnicy powinni również przestrzegać zaleceń dotyczących dystansowania społecznego podczas podróży na pogrzeb i w drodze powrotnej; patrz część dotycząca podróży na pogrzeb i drogi powrotnej

Obrzędy przed pogrzebem i po nim mogą się odbywać zgodnie z wytycznymi dotyczącymi **zachowania ostrożności i bezpieczeństwa (dystansowania społecznego)**. Rodzina może jednak uwzględnić odłożenie uroczystości lub nabożeństwa ku czci zmarłego na późniejszy termin po złagodzeniu ograniczeń dotyczących zgromadzeń, gdy uczestnictwo w nich będzie bezpieczne.

Informacje dotyczące zgodności z prawem można uzyskać w części **Rozporządzenia** (patrz końcowa część niniejszych wytycznych). Dalsze informacje podano na stronie dotyczącej **zachowania ostrożności i bezpieczeństwa (dystansowania społecznego)**.

Informacje ogólne

Podwyższone ryzyko przeniesienia zakażenia COVID-19 zachodzi podczas spotkań rodzin i członków społeczności w związku ze zgonem osoby bliskiej bez względu na przyczynę śmierci. Uznając wagę obrzędów pogrzebowych i zgromadzeń z nimi związanych, zdecydowanie zaleca się podjęcie działań wymienionych w niniejszych wytycznych w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażenia, szczególnie w odniesieniu do osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka, którym grozi poważna choroba.

Możliwe jest, że członkowie gospodarstwa domowego osoby zmarłej z potwierdzonym lub niepotwierdzonym zakażeniem COVID-19 mieli już wcześniej kontakt z tym wirusem w trakcie choroby poprzedzającej zgon. Należy jednak podjąć działania w celu ograniczenia do minimum ryzyka nowego zakażenia, szczególnie w odniesieniu do osób niewchodzących

w skład gospodarstwa domowego, a także osób z grupy wysokiego ryzyka, które mogą być narażone na kontakt z wirusem.

Zgodnie z zaleceniem rządu usługi pogrzebowe powinny być nadal świadczone, a władze lokalne powinny uwzględnić możliwość ułatwienia ich świadczenia.

Pogrzeby z fizycznym udziałem żałobników powinny się nadal odbywać, lecz konieczne jest dalsze przestrzeganie niniejszych wytycznych oraz Rozporządzeń.

W celu umożliwienia zakładom pogrzebowym organizacji pogrzebów oraz spełnienia potrzeb i życzeń rodzin, pogrzeby nie powinny być opóźniane. Zdajemy sobie sprawę, że organizacja pogrzebu będzie trudna dla rodzin i znajomych osób zmarłych, lecz obecne wytyczne będą obowiązywać przez dłuższy czas w związku z działaniami związanymi ze zwalczaniem COVID-19.

Kto może uczestniczyć w pogrzebie?

Proces żałoby oraz związane z nim formalne i nieformalne rytuały, w trakcie których wyrażamy żal po stracie osoby bliskiej, są istotne dla zdrowia i samopoczucia osób w żałobie. Przerwanie tego procesu może mieć negatywny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne osób bliskich zmarłego. Zalecane jest, aby na uroczystości pogrzebowe udawała się wyłącznie niewielka liczba członków rodziny i bliskich znajomych osoby zmarłej. Dozwolone jest również nocowanie poza domem, lecz zalecane jest pozostawanie z członkami własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia bądź z członkami jednego innego gospodarstwa domowego (w tym przypadku należy stosować zasady dystansowania społecznego).

Żałobnicy przybywający spoza Anglii

Żałobnicy, którzy przybyli do Anglii z krajów objętych wymogiem kwarantanny (przed upływem 14 od przybycia) muszą poddać się kwarantannie domowej przez 14 dni od przybycia z kraju objętego tym wymogiem. Osoby te mogą jednak opuścić miejsce kwarantanny w niektórych wyjątkowych okolicznościach, w tym ze względów rodzinnych. Okoliczności te obejmują [uczestnictwo w pogrzebie](#).

Wolno opuścić miejsce kwarantanny w celu udania się na pogrzeb, ale poza tym należy kontynuować kwarantannę przez dalszych 14 dni, o ile nie obowiązują w danym przypadku inne wyjątkowe okoliczności.

Uczestnictwo osób z objawami choroby

Osoby, u których występują objawy COVID-19 (nowy uporczywy kaszel, wysoka temperatura lub utrata bądź zaburzenia węchu lub smaku), nie powinny uczestniczyć w pogrzebie, gdyż stanowią zagrożenie dla innych. W tych przypadkach należy uwzględnić możliwość uczestnictwa zdalnego, na przykład poprzez internetową transmisję na żywo.

Osoby z objawami COVID-19 powinny natychmiast poddać się kwarantannie domowej przez co najmniej 7 dni oraz **zamówić test przez Internet lub skontaktować się telefonicznie z NHS 119, jeśli nie mają dostępu do Internetu.**

Żałobnicy poddający się kwarantannie w związku z podejrzeniem COVID-19 w gospodarstwie domowym

Wśród osób najbliższych zmarłego mogą się znaleźć osoby odbywające kwarantannę domową w związku wystąpieniem objawów COVID-19 u innego członka gospodarstwa domowego lub na zalecenie NHS Test and Trace. Jeżeli pogrzeb odbywa się przed zakończeniem okresu kwarantanny dotyczącej gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia (14 dni od pierwszego zachorowania w gospodarstwie domowym lub w grupie wsparcia), osoby podlegające kwarantannie powinny mieć możliwość udziału w uroczystościach.

Żałobnicy wchodzący w skład gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia w okresie kwarantanny domowej:

- nie powinni uczestniczyć w pogrzebie, jeżeli występują u nich jakiegokolwiek objawy COVID-19, nawet jeżeli są bardzo łagodne
- powinni zachować odległość co najmniej 2 metrów (3 kroków) od innych osób
- powinni poinformować innych uczestników, że oprócz udziału w pogrzebie poddają się 14-dniowej kwarantannie, oraz nie powinni przebywać w tym samym pomieszczeniu z osobami zaliczanymi z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka
- kwarantannę domową można przerwać wyłącznie w celu uczestnictwa w pogrzebie, po czym należy ją kontynuować
- należy ściśle przestrzegać zasad higieny rąk i układu oddechowego:
 - myć ręce częściej niż zwykle – mydłem i wodą przez co najmniej 20 sekund lub używać środka do odkażania rąk;
 - unikać dotykania oczu, nosa i ust
 - zasłaniać usta i nos podczas kaszlu i kichania; dostępne są [wytyczne dla gospodarstw domowych z podejrzeniem zakażenia koronawirusem](#).

Żałobnicy z gospodarstw domowych lub grup wsparcia podlegających kwarantannie domowej muszą, zgodnie z przepisami prawa, zasłaniać twarz w pomieszczeniach kultu religijnego, krematoriach oraz kaplicach cmentarnych, o ile nie są zwolnieni z tego wymogu ze względów zdrowotnych, niepełnosprawności lub innych powodów.

Żałobnicy zaliczani z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka

Osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka powinny być zostać powiadomione o tym fakcie listownie lub bezpośrednio przez lekarza pierwszego kontaktu. Osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka powinny mieć możliwość uczestnictwa w pogrzebie, jeśli sobie tego życzą, ale zalecane jest, aby dla własnej ochrony ograniczyły do minimum kontakty osobami nienależącymi do ich własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia.

Podczas obowiązywania zaleceń dotyczących izolacji osoby te nie powinny uczestniczyć w pogrzebie jednocześnie z osobami poddającymi się kwarantannie z powodu podejrzenia zakażenia w gospodarstwie domowym lub w grupie wsparcia, ponieważ mogą one znajdować się w okresie inkubacji choroby.

Osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka powinny ściśle przestrzegać zasad dystansowania społecznego oraz **najnowszych wytycznych**.

Działania mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania zakażenia mogą obejmować:

- poinformowanie innych uczestników o obecności osoby zaliczanej z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka oraz podkreślenie konieczności pozostania w domu osób z objawami COVID-19, a także unikanie bliskiego kontaktu z osobą z grupy wysokiego ryzyka
- zalecenie żałobnikom przejazdu na miejsce pogrzebu w możliwie najbezpieczniejszy sposób, najlepiej samochodem – osobno lub z członkami własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia
- uwzględnienie dodatkowego ryzyka związanego z koniecznością podróży środkami transportu publicznego na miejsce pogrzebu

Osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub **skrajnie wysokiego ryzyka** powinny ściśle przestrzegać zasad higieny rąk i układu oddechowego przez cały czas, a szczególnie poza domem. Zgodnie z przepisami prawa należy zasłaniać twarz w pomieszczeniach kultu

religijnego, krematoriach oraz kaplicach cmentarnych, o ile nie obowiązuje zwolnienie z tego obowiązku z przyczyn zdrowotnych, niepełnosprawności lub innych powodów. Poza domem osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy wysokiego ryzyka powinny używać regularnie środka do odkażania rąk lub chusteczek odkażających.

Dalsze informacje podano w [wytycznych dotyczących izolacji oraz ochrony osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka w związku z zachorowaniem na COVID-19](#).

Udział zdalny

Należy uwzględnić zastosowanie dodatkowych rozwiązań umożliwiających uczestnictwo w uroczystościach pogrzebowych, na przykład:

- umożliwienie zdalnego udziału w uroczystościach (np. przez udostępnienie internetowej transmisji na żywo); pierwszeństwo powinny mieć osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka
- obrzędy przed pogrzebem i po nim mogą się odbywać zgodnie z wytycznymi dotyczącymi [zachowania ostrożności i bezpieczeństwa \(dystansowania społecznego\)](#), lecz rodzina może uwzględnić odłożenie uroczystości lub nabożeństwa ku czci zmarłego na późniejszy termin po złagodzeniu ograniczeń dotyczących zgromadzeń, gdy uczestnictwo w nich będzie bezpieczne

Zasady dystansowania społecznego podczas pogrzebu

Zasady dystansowania społecznego mogące ograniczyć rozprzestrzenianie się COVID-19 obejmują:

- zachowanie odległości co najmniej 2 metrów (3 kroków) od innych osób
- przestrzeganie zaleceń dotyczących higieny rąk oraz zapobiegania przenoszeniu się zakażenia:
- mycie rąk częściej niż zwykle przez 20 sekund mydłem i wodą lub użycie środka do odkażania rąk, szczególnie po kaszlu, kichaniu lub wycieraniu nosa bądź po pobycie w miejscach publicznych
- przy kaszlu lub kichnięciu należy zasłaniać usta i nos chusteczką jednorazową, po czym natychmiast ją wyrzucić, a jeżeli nie jest to możliwe, należy kichnąć w zgięcie łokcia (nie w dłoń); następnie należy umyć dłonie lub użyć środka do odkażania rąk
- zgodnie z przepisami prawa należy zasłaniać twarz w pomieszczeniach kultu religijnego, krematoriach i kaplicach cmentarnych, o ile nie obowiązuje zwolnienie z tego obowiązku z przyczyn zdrowotnych, niepełnosprawności lub innych powodów. Twarz należy również zasłaniać

w innych zamkniętych miejscach publicznych, w których trudno byłoby przestrzegać zasad dystansowania społecznego podczas kontaktu z osobami, które nie są zwykle spotykane. Dostępne są dodatkowe wytyczne dotyczące zasłaniania twarzy.

Dojazd na miejsce pogrzebu i powrót

Żałobnicy powinni również przestrzegać zaleceń dotyczących dystansowania społecznego podczas podróży na pogrzeb i w drodze powrotnej. O ile to możliwe, żałobnicy powinni podróżować samochodem – osobno lub z członkami własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia (jeśli do niej należą). Jeżeli nie jest to możliwe i konieczne jest korzystanie z transportu zbiorowego:

- liczba pasażerów w każdym pojeździe powinna być jak najmniejsza
- pojazd powinien być przewietrzony (należy otworzyć okna)
- jeżeli to możliwe, należy zachować jak największy odstęp między pasażerami dzięki zajmowaniu siedzeń z dala od innych osób
- osoby nienależące do jednego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia nie powinny siedzieć przodem do siebie
- pojazdy należy regularnie czyścić, używając rękawiczek i zwykłych środków czystości, zwracając szczególną uwagę na klamki i uchwyty oraz inne powierzchnie, których mogą dotykać pasażerowie
- przed i po podróży kierowca oraz pasażerowie powinni umyć ręce wodą z mydłem przez co najmniej 20 sekund lub użyć środka do odkażania rąk; przy kaszlu lub kichnięciu należy zasłaniać usta i nos chusteczką jednorazową, a jeżeli nie ma chusteczek, należy kichnąć w zgięcie łokcia
- należy unikać dotykania twarzy i natychmiast wyrzucać zużyte chusteczki do kosza

Jeżeli żałobnicy korzystają ze wspólnego transportu z osobami, z którymi nie są w codziennym kontakcie, a dystansowanie społeczne nie jest możliwe, należy uwzględnić zasłonięcie ust i nosa. Jeżeli konieczne jest skorzystanie z transportu publicznego, należy pamiętać o nakazie zasłaniania ust i nosa w środkach komunikacji miejskiej w Anglii, z wyjątkiem osób zwolnionych z tego obowiązku ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność lub z innych powodów.

Dostępne są dalsze wskazówki dotyczące **zasłaniania twarzy**.

Zarządzanie miejscem pogrzebu

Podczas spotkań rodzin i członków społeczności w związku ze zgonem osoby bliskiej utrzymuje się podwyższone ryzyko przeniesienia zakażenia

koronawirusem (COVID-19) bez względu na przyczynę śmierci. Uznając wagę obrzędów pogrzebowych i zgromadzeń z nimi związanych, zdecydowanie zaleca się ograniczenie liczby żałobników uczestniczących w nich osobiście w celu zachowania bezpieczeństwa.

Organizatorzy obrzędów pogrzebowych powinni przestrzegać następujących zaleceń:

- zapewnienie odpowiednio dużego pomieszczenia oraz liczby uczestników umożliwiającej zachowanie odległości co najmniej 2 metrów (3 kroków) pomiędzy poszczególnymi osobami;
- maksymalna liczba uczestników zależy będzie od wielkości pomieszczenia i innych okoliczności, przy przestrzeganiu zasad dystansowania społecznego, ale powinna być ona jak najmniejsza; organizatorzy muszą uwzględnić optymalne rozwiązania, włącznie z udostępnieniem internetowej transmisji na żywo, jeżeli jest to możliwe; uczestnicy powinni mieć możliwość przestrzegania wytycznych dotyczących **zachowania ostrożności i bezpieczeństwa**
- w celu ochrony zdrowia publicznego liczba uczestników nie powinna przekraczać 30 osób
- Rozporządzenia określają górny limit 30 osób w odniesieniu do zgromadzeń w domach prywatnych, włącznie z ogrodami
- obiekty, w których możliwe jest zachowanie zasad bezpieczeństwa związanych z ochroną przed COVID-19, mogą gościć większe grupy; dostępne są osobne **wytyczne dotyczące miejsc kultu religijnego**
- dotyczy to również zgromadzeń w miejscach publicznych pod gołym niebem organizowanych przez firmy, organizacje dobroczynne lub polityczne bądź instytucje publiczne, pod warunkiem podjęcia odpowiednich kroków w celu obniżenia ryzyka rozprzestrzeniania się zakażenia, zgodnie z zasadami bezpieczeństwa związanymi z ochroną przed COVID-19 oraz przeprowadzenia oceny ryzyka; pozostałe zgromadzenia pod gołym niebem nie mogą przekraczać liczby 30 uczestników
- jeżeli dostęp zdalny jest ograniczony, pierwszeństwo powinny mieć osoby zaliczane z przyczyn medycznych do grupy skrajnie wysokiego ryzyka
- należy unikać szczególnie śpiewu, głośnej recytacji oraz gry na instrumentach dętych, ponieważ stanowią one potencjalnie podwyższone ryzyko zakażenia, nawet przy zastosowaniu zasad dystansowania społecznego i zasłanianiu ust i nosa
- należy przypominać żałobnikom o konieczności zasłaniania twarzy w pomieszczeniach kultu religijnego, krematoriach i kaplicach cmentarnych. Dostępne są dodatkowe wytyczne dotyczące zasłaniania twarzy. Należy pamiętać, że istnieją wyjątki dla osób i grup uzasadniające niezasłanianie

twarzy w tych miejscach lub zdejmowanie osłon, na przykład jeśli żałobnik zaczyna mieć problemy z oddychaniem. Zarządcy lokalu powinni podchodzić do takich sytuacji ze współczuciem i zrozumieniem.

- organizatorzy powinni unikać stwarzania sytuacji skłaniających lub zmuszających uczestników do głośnej rozmowy, w tym m.in. unikać odtwarzania lub emitowania głośnej muzyki utrudniającej normalną rozmowę i skłaniającej do rozmowy podniesionym głosem
- organizatorzy powinni informować o ograniczeniu liczby uczestników oraz zachęcać do stosowania się do limitów w momencie przybycia lub przy rezerwacji miejsc; uczestników pogrzebu należy poinformować o zasadach dystansowania społecznego oraz o tym, że nie powinni uczestniczyć w pogrzebie, jeżeli występują u nich objawy COVID-19
- zarządca lokalu powinien zapewnić możliwość mycia rąk mydłem i wodą oraz udostępnić środki do odkażania rąk, a także dopilnować, aby były one wyraźnie oznakowane; toalety w obiekcie powinny być otwarte i ściśle kontrolowane, aby ograniczyć ryzyko rozprzestrzeniania się zakażenia COVID-19; przykładowe działania to:
 - stosowanie znaków i plakatów informujących o właściwej higienie i zasadach dystansowania społecznego
 - ograniczenie wstępu przy wejściu, aby osoby wchodzące nie gromadziły się
 - ustanowienie i kontrolowanie częstszego harmonogramu czyszczenia, włącznie z utylizacją odpadów
- zarządca lokalu powinien dopilnować, aby przed każdą uroczystością i po niej było wystarczająco dużo czasu na oczyszczenie i zdezynfekowanie zwykłymi środkami czystości pomieszczenia oraz także często dotykanych przedmiotów i powierzchni
- zarządca lokalu powinien zwiększyć maksymalnie tempo wentylacji pomieszczenia przez otwarcie w miarę możliwości okien i drzwi
- zarządca lokalu powinien uwzględnić sposób organizacji przepływu grup żałobników przy wejściu do pomieszczenia i przy jego opuszczaniu, tak aby nie dopuścić do kontaktu różnych grup oraz zapewnić czas na jego czyszczenie
- organizatorzy powinni uwzględnić łączne oddziaływanie ruchu w środkach transportu publicznego oraz w przestrzeniach publicznych, co oznacza uwzględnienie dalszych kroków związanych z informowaniem żałobników o konieczności unikania określonych środków transportu, zatłoczonych tras i miejsc w drodze do miejsca pogrzebu
- pracodawcy powinni oceniać zasłanianie twarzy w pracy indywidualnie, z uwzględnieniem warunków pracy, wprowadzonych środków łagodzących oraz uzasadnionych wyjątków. Pracownicy powinni postępować zgodnie z wytycznymi wprowadzonymi przez pracodawcę w oparciu o ocenę

bezpieczeństwa i higieny pracy. Zgodnie z zaleceniem z zakresu zdrowia publicznego, pracownicy powinni zasłaniać twarz w pomieszczeniach wspólnych, gdzie przestrzeganie zasad dystansowania społecznego może być trudne i gdzie pracownicy spotykają się z osobami, z którymi zwykle nie utrzymują kontaktów.

- zarządca lokalu może również poczynić odpowiednie ustalenia i innymi osobami świadczącymi usługi w jego lokalu, np. właścicielami zakładu pogrzebowego oraz osoby prowadzące lub odczytujące treści podczas ceremonii pogrzebowej, zapewniając środki łagodzące i podejmując działania stosowne w miejscu pogrzebu i wyszczególnione powyżej

Organizatorzy muszą prowadzić tymczasowy rejestr pracowników w systemie zmianowym oraz osób odwiedzających przez 21 dni, w sposób praktycznie możliwy do zrealizowania w danym przedsiębiorstwie, oraz w razie potrzeby dostarczyć dane na żądanie NHS Test and Trace w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażenia

Władze lokalne powinny dopilnować przestrzegania organizacji pogrzebów zgodnie z niniejszymi wytycznymi oraz obowiązującymi Rozporządzeniami w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażenia.

Kontakt ze zwłokami

Żałobnicy nie powinni uczestniczyć w obrzędach ani praktykach wymagających bliskiego kontaktu ze zwłokami. Jeżeli obrzędy religijne wiążą się z bliskim kontaktem ze zwłokami, kontakt taki powinny mieć wyłącznie osoby stosujące środki ochrony indywidualnej pod nadzorem osoby przeszkolonej w zakresie ich właściwego stosowania. Bez względu na okoliczności, w których dochodzi do kontaktu ze zwłokami należy przestrzegać szczegółowych **wytycznych w postępowaniu ze zwłokami**.

Ze względu na znaczne zagrożenie dla osób z grupy wysokiego oraz skrajnie wysokiego ryzyka związanego z kontaktem z COVID-19 zdecydowanie zaleca się, aby osoby te nie miały żadnego kontaktu ze zwłokami, nawet przy zastosowaniu środków ochrony indywidualnej. Dotyczy to czynności takich jak mycie, przygotowanie i ubieranie zwłok.

Przeżywanie żałoby

Przeżycia związane ze stratą osoby bliskiej i kochanej mogą być wyjątkowo trudne i bolesne. Mogą być one jeszcze trudniejsze dla osób przeżywających żałobę w trakcie pandemii COVID-19.

Bliscy mogą przeżywać wstrząs związany nie tylko ze stratą zmarłego, ale także oddziaływaniem zasad dystansowania społecznego, które powodują, że nie będzie możliwe pożegnanie go w taki sposób, jakby sobie życzyli. Może to być wyjątkowo trudne dla osób żyjących samotnie ze względu na ograniczenia w nawiązaniu zwykłych form kontaktu.

Osoby przeżywające żałobę będą prawdopodobnie przeżywać zmienne i silne emocje związane ze stratą osoby bliskiej, w tym smutek, poczucie winy, szok i gniew. Jest to typowe i wszystkie te uczucia są zupełnie naturalne. Żałoba może się przejawiać różnie u różnych osób, ale ważne jest jej przeżycie i uzyskanie odpowiedniego wsparcia w tym okresie.

Więcej informacji na temat żałoby i form wsparcia można uzyskać od organizacji oferującej porady i wsparcie dla osób przeżywających żałobę w trakcie pandemii COVID-19 w ramach **NHS: Cruse Bereavement Care** oraz serwisu ułatwiającego znalezienie odpowiednich form pomocy i usług w Wielkiej Brytanii: ataloss.org. Osoby wspierające dzieci i młodzież dotknięte żałobą mogą skorzystać z serwisu Childhood Bereavement Network ułatwiającego znalezienie informacji oraz organizacji o zasięgu krajowymi i lokalnym.

Rozporządzenia dotyczące ochrony zdrowia

Niniejszy dokument stanowi zbiór wytycznych. Obowiązujące przepisy prawa zostały zawarte w Rozporządzeniach z 2020 r. o ochronie zdrowia (dotyczących ograniczeń związanych z koronawirusem) nr 2, obowiązujących w Anglii, zwanych w niniejszym dokumencie „Rozporządzeniami”. W celu ustalenia zgodności z prawem należy odwołać się do obowiązujących **Rozporządzeń**.